

Între viață și cărți

Într-o lume marcată de disoluția semnelor și a sensurilor, într-o lume dominată de zgomot și de anomie, Ion Pop subliniază, în cartea sa de poeme *Litere și albine* (Ed. Limes, 2010), imperativul nevoii de ordine, de echilibru și de construcție raționalizantă. Viziunea poetică traduce un echilibru fragil: între angoasă și înseninare, între zgomot și armonie, între dizarmoniile fenomenalității și utopiile muzicale ale poeziei: „În urechi, sunetele sunt cam aceleași. / În confuzul zgomot, în furia mlăștinoasă, e nevoie din când în când, nu-i așa, / să se pună puțină Armonie, - / marele Metronom, limpedele, cumplitul, / n-o fi fost inventat degeaba”. Volumul poate fi privit și ca o sumă de „exerciții de supraviețuire”, sau de înseninare, prin care existențialul e transpus în ecuația reculegerii și contemplației, accidentele fenomenalității sunt retransate în reliefurile sinelui poetic, iar angoasa își atenuează rezonanța afectivă. Situat între viață și text, eul liric cunoaște subterfugiile și dilemele acestei paradoxale alăturări, prin care biografia e alimentată de ficțiune, iar livrescul și existențialul se întrepătrund („un fel de emblemă, foarte poetică, / a comunicării, să-i zicem viscereale, dar și inefabile, / dintre viață și text, drept care / a și fost aleasă apoi / pentru coperta cărții mele *Viață și texte*”). În același timp, viața însăși e citită/ deconstruită sub forma unui text, printr-o hermeneutică ce extrage sensurile unei existențe agonice din perimetrul unei lumi carnavalesce.

Al. Cistelean are dreptate să scrie că „*Litere și albine* e un volum ce stă sub semnul sancțiunii, un volum de exerciții cotidiene de «înseninare» și acomodare. Asta e poetica existențială, ca să zic așa, a lui Ion Pop, transpusă redundant în mai toate poemele; transpusă, însă, cu autoironie compasională, cu o gramatică decompresivă, detașată, aume pentru a nu stârni miezul de pathos din fiecare filă a acestui jurnal de pregătire. Dar miezul acela ocolit – și chiar ascuns ori contrariat – e doar ocrotit, căci în jurul lui se învârt, de fapt, toate poemele”. Reacția la elementele mundanului, asumarea realității sub spectrul gravității și al unei etici subliminale pune în chestiune însăși alcătuirea precară a lumii, cu sensurile ei dezafectate, cu ritmurile dereglate și cu metamorfozele ei neliniștitoare.

O prezență recurentă în acest volum este ideea evaluării realității prin reversul ei, cultura. Ficțiunea sau, pur și simplu, resursele ordonatoare ale instrumentelor intelectului sunt cele care induc o stare de armonie și de securizare a ființei, într-un univers marcat de aleatoriu, în care absurdul și ambiguitatea se infiltrează insidios și tenace („Jată cum stau, de fapt, lucrurile: / Dacă-aș avea o lunetă, un microscop, / aș fi, poate, ceva mai sigur / că lucrurile într-adevăr stau. / Însă mi-am pierdut și luneta și microscopul / ... / și eu, băjbând, clătânându-mă, tremurând, / auzindu-mă dintr-odată / cum scot sunete necuviincioase, / atât de ascuțite, o, atât de / nelalocul lor. / Cum, din nebagare de seamă, / încep să urlu / de durere, în toiul cântecului”). Desenul cu amprentă tragică și autoironică, în același timp, din poemul *Cactus* expune, în fond, poziționarea eului față de propriile limite, față de propriul său destin, conștiința efemerului și a fragilității proprii condiții. Desprins de somațiile bolii și de avatarurile unui destin ce stă sub semnul unei istorii declinante, eul își regăsește forța de a-și exorciza spaimele și angoasele într-un discurs ce textualizează printr-o retorică subtilă teroarea existențială, discurs care „se crispează el însuși de durere pe măsură ce transcrie, fie direct prin notații, fie prin evaziuni metaforice sau asociative, condiția sau situația concrete” (Al. Cistelean). Există aici și versuri care circumscriu o postură marcată de religiozitate, de hieratism, de grație a sacralului.

Carte în care „fostele rugăminți se preschimbă în rugăciuni”, *Litere și albine* cuprinde, cum scria Dan Cristea „poeme îndeajuns de misterioase, cu mijloace care țin de subtilitate și rafinament, de bun gust și de simț al nuanțelor”, într-o tonalitate elegiacă și ironică, prelucrată prin filtrul unei memorii livești de cea mai bună calitate.

Iulian BOLDEA

Simion Moldovan - ironie și durere într-o lume abrutizată

Capcana lumii în derivă

Artistul Simion Moldovan s-a născut în Reghin, loc în care s-a reîntors pentru a se dedica creației. În 1987 a absolvit secția de sculptură a Academiei de Arte Plastice “Nicolae Grigorescu”-București.

Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici București și membru al Arts Club din Washington D.C., S.U.A. Începând cu anul 1990 și până în prezent, participă la numeroase simpozioane, expoziții personale și de grup în țară și străinătate. (Cora FODOR)

PAG. 3

Iscodind mânuitorul de Taine

Interviu cu pictorul Ioan ȘULEA

Memoria tiparului Proiectul cultural româno-maghiar în perioada interbelică

Perioada interbelică este vârsta maturizării stilului publicistic românesc.

Între cele două războaie, dezvoltarea fără precedent a publicațiilor literare, de informare sau politice, a consacrat presa ca element complementar și indispensabil în procesul de modernizare a societății românești. Este perioada în care literatura își păstrează rolul de mamă adoptivă a tinerei prese românești, împrumutându-i acesteia multe dintre condeiele sale de referință, o perioadă în care afirmarea primilor formatori de opinie din rândul gazetarilor, precum Nichifor Crainic sau Pamfil Șeicaru, a însemnat și conturarea trăsăturilor definitorii ale jurnalismului românesc ca presă de opinie, adesea polemică, având un pronunțat stil literar și pronunțate accente naționaliste.

În acest tablou general, situația presei transilvănene are o coloratură aparte, datorită decalajului pe care realitatea instituțională de până la 1918 l-a determinat în evoluția gazetăriei ardelen. După Marea Unire - momentul unei „surprize divine” pentru românii înșiși, după cum îl consideră etnosociologul francez, Claude Karnoouh¹ - dezvoltarea presei în această regiune este indisolubil legată de apariția noilor instituții administrative, culturale și politice românești. Iar în contextul proeminenței culturale maghiare din trecut, dezvoltarea presei românești transilvănene se petrece într-un ritm accelerat, de ardere a etapelor, într-un spirit revanșard și reparatoriu, care conferă pronunțate accente naționaliste discursului publicist ardelean al perioadei interbelice.

La Târgu-Mureș, primul ziar românesc din istoria orașului, publicația independentă Ogorul, apare abia în 1920², la aproape un secol de când se făcea gazetărie în Țările Române și de când apăruse în 1838, la Brașov, sub îngrijirea lui George Barițiu, *Gazeta de Transilvania*, primul ziar românesc din spațiul transilvănean³.

(Continuare în pagina 2)

¹Claude Karnoouh, *Români. Tipologie și mentalități*, traducere de Carmen Stoean, Humanitas, Buc., 1994, p. 150.

²Dimitrie Poptâmaș, Mózés Júlia, *Publicațiile periodice mureșene 1795-1972*, Ed. Tipomur, Târgu-Mureș, 2000, p. 177.

³Ioan Lupaș, 1916, *Din trecutul ziaristicii românești*, în vol. *Istoria presei române*, antologie de Marian Petcu, Ed. Tritonic, Buc., 2002, p. 141-142.

PremiileUSR - Filiala Târgu-Mureș

Desfășurată în sala de ședințe a Revistei “Vatra”, întrunirea anuală a membrilor Filialei Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor s-a bucurat, sâmbătă, 18 decembrie 2010, începând cu ora 12,00, de prezența a peste 30 de scriitori, dar și a unor invitați (iubitori de literatură).

Decernarea premiilor pentru cărțile cu conținut literar publicate în cursul anului 2009 i-a avut în centrul atenției pe scriitorii premianți Iulian Boldea, Dorin Ștefănescu, Kocsis Francisko, Ion Dumbravă, Lazăr Lădariu și Adrian Armand Gurgea.

(Detalii în pagina 5)

MEMORIA TIPARULUI

Proiectul cultural româno-maghiar în perioada interbelică

(Continuare din pag. 1)

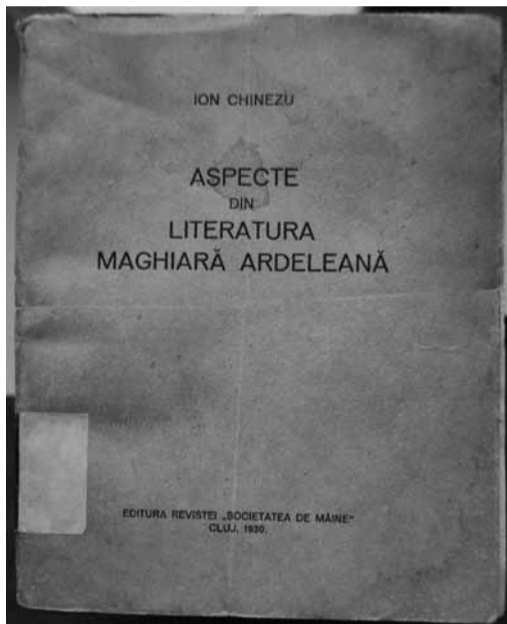
În ceea ce privește apariția presei în limba maghiară în Transilvania, primul astfel de ziar a fost *Erdély Magyar Hirvivő (Vestitorul maghiar ardelean)* editat între 1789-1791 de tipograful Martin Hochmeister, mai întâi la Sibiu și apoi la Cluj⁴. În spațiul mureșean, prima publicație în limba maghiară, apărută la 1858, a fost *Marosvásárhelyi Füzetek (Caietele târgumureșene)*⁵.

Momentul 1918 deschidea astfel la Târgu-Mureș și în întreaga Transilvanie drumul unor prelungeți tensiuni și polemici jurnalistice în presa locală și regională, fie ea informativă sau politică. Replicile și contrareplicile ziarelor românești și maghiare vor imprima astfel un caracter polemic presei mureșene interbelice, trăsătură vizibilă de altfel și în relațiile dintre ziarele românești, de aceeași limbă dar adversare politic.

Spre deosebire de acest spirit competitiv, literatura transilvăneană promova de ambele părți o atitudine a echilibrului și a dialogului româno-maghiar, ca mijloc de apropiere între etniile principale ale provinciei, tinzând spre afirmarea acestui model și în celelalte sfere ale vieții sociale și politice. Mai timid la începutul anilor '20, acest curent ia amploare spre sfârșitul deceniului al treilea, promovat de publicații precum *Gândirea, Gênioș, Aurora, Cultura, Societatea Cele Trei Crișuri, Familia, Erdélyi Helikon, Korunk* și altele, într-un demers general de „cucerire reciprocă”, după cum îl numea Victor Eftimiu⁶.

Prima lucrare de referință pentru apropierea celor două literaturi aparține profesorului târgumureșean Ion Chinezu, *Aspecte din literatura maghiară ardeleană* (1930), care avea să dezvolte ulterior viziunea sa și prin inter-

literare *Gând român* și editează la Cluj și prin intermediul aduce o contribuție voltarea literaturii deceniu interbelic. În culturală a Târgu-calea spre abordarea într-o manieră intenarea conotațiilor restricțiilor mentale de literară bilingvă *Cot* proiect inovativ rede cultură mureșean renumitul orientalist sprijinul primarului astfel pentru prima și maghiare reprezeneditorilor că „auto-bucăți sunt cuprinse și cei maghiari, aleși

generație, constituie o elocventă dovadă că generațiile tinere se vor înțelege mai bine și mai sincer.”⁷

Din postura de redactor al revistei *Gândirea* la Cluj, Cezar Petrescu surprinde această viziune a deschiderii reciproce și a toleranței, ca filon al spiritului literaturii transilvănene a epocii: „Oricâte conflicte ar exista între naționalitățile diferite și între interesele lor, intelectualii vor forma întotdeauna o avangardă care să încerce o apropiere, o prietenie și care să-și facă concesiile reciproce, fiindcă știm fiecare că și o națiune, ca și un om, formează întotdeauna un amestec de virtuți și de slăbiciuni, din care trebuie să ne folosim de însușirile bune și să le iertăm sau să le lăsăm pe al doilea plan pe cele rele.”⁸

Este o viziune care sintetizează esența transilvanismului, ca ideologie culturală izvorâtă din tradiția Școlii Ardelene și dezvoltată pe fundamentul particularității locale marcată de diversitate culturală, toleranță, deschidere europeană și multiculturalitate, ca esențe ale aceluși spirit creativ local, *genius loci*, numit de Cornel Moraru „emblema” culturală locală.

⁴Horațiu Damian, *Începuturile presei în Transilvania, în vol. Secvențe din istoria presei românești, Ilie Rad (coord.), Ed. Tribuna, Cluj-Napoca, 2007, p. 117.*

⁵Vasile Netea, *Introducere la vol. Publicațiile periodice mureșene 1975-1972, Ed. Tipomur, Târgu-Mureș, 2000, pag. 9.*

⁶Beke György, *Fără interpret. Convorbiri cu 56 de scriitori despre relațiile literare româno-maghiare, Ed. Kriterion, Buc., 1972, p. 32.*

⁷Melinte Șerban, *Mărturie prin vreme, Tip. Mediaprint, Târgu-Mureș, 1999, p. 127.*

⁸Beke György, *op. cit., p. 49.*

Despre viață și lume

de Zeno GHITULESCU

Trăind într-o cloacă, imensitatea oceanului pare imposibilă.

...

Efemerida crede că orice valoare va muri odată cu ea.

...

Ascensiunea spre piscuri este soră bună cu transcendența.

...

Competiția valorilor este loteria la care timpul adaugă mereu neașteptate numere câștigătoare.

...

Orice dogmă este demolată mai devreme sau mai târziu de libertatea gândirii și pulsunile simțirii.

...

Propensiunea genetică poate fi modificată dar nu abolită prin voință și împrejurări.

...

Nehotărârea este mai păguboasă decât un rău necesar.

...

Un cuvânt bun, roză înflorită pe banchiză.

...

Există vârste de aur, de zbor și de cenușă pe care nu le putem evita.

...

Cel mai bun prieten, cel mai înverșunat dușman îți sunt propriile gânduri.

...

Pentru puțini libertatea este un paradis, pentru mulți un calvar.

...

Gelosul e la fel de intolerant și suspicios ca un stat totalitar.

...

Golul sufletesc este o bulă de săpun risipită de o bucurie neașteptată.

...

Într-un stat represiv nimeni nu se simte în siguranță, nici chiar cel din vârful piramidei.

Intruțiuni într-o memorie de scurtă și de lungă durată

de Carmen MOLDOVAN

Mă gândeam să recitesc “Delirul” lui Marin Preda. Pentru a câta oară? Îmi place Marin Preda, mă reîntorc la lectura romanelor lui întotdeauna cu mare, mare bucurie, unele dintre ele parcurg ca un fir roșu existența mea. Îl regăsesc în trecerea mea alături de elevi prin Bucureștiul mare, plin de cultură, la Palatul Mogoșoaia, când, cu prilejul unui proiect intercultural, la îndemnul unei sensibile colege, profesoară de română și ea, am luat câteva pietricele de pe pavaj și le-am păstrat, talismane ale trecerii mele pe acolo, pe bibliotecă, ani mulți de zile, ca apoi să dispară, cu prilejul intruziunii unei mâini părintești, deranjată de pietricelele care stăruiau de multă vreme acolo.

La Mogoșoaia a murit scriitorul, îmi amintesc și acum cum ghidul, dintr-un exces de zel și dintr-o dorință, lăudabilă de altfel, de a fi în pas cu mintea avidă de modernism și de tinerețe a elevilor de atunci, eminenți, cei mai mulți dintre ei, le-a arătat sala unde s-a filmat un videoclip, în vogă atunci, elevii au recunoscut elemente din videoclip, au făcut fotografii, martore ale bucuriei lor de tineri.

Când am citit un dosar al morții lui Marin Preda, nu mi-a venit să cred. Eram mai tânără atunci și nu puteam să cred că asemenea lucruri sunt posibile. Acum m-am maturizat și am ajuns și eu la concluzii...mai mature. Cred în posibilitatea existenței unor asemenea situații.

Îmi plac romanele lui Marin Preda din perioada de sfârșit a vieții lui, “Delirul” este ultimul roman al scriitorului și evidențierea unui alt personaj, băiatul lui Parizianu, Ștefan, vărul lui Niculae Moromete, din îndelungata saga moromețiană, are darul de a produce asocieri insolite în mintea mea, din care învingătoare iese întotdeauna marea literatură.

Făceam comparație între blocul lui Nilă, blocul Algiu și mansarda lui Cioran din Paris, mansarda în care a scris cărți izvorâte dintr-o filozofie adâncă. Îmi plăcea acest personaj, Nilă, cel mai bun și cel mai cumsecade dintre cei trei frați plecați de acasă, care îi primea pe toți ai lui de la țară cu cumsecădenie și cu bucurie, se inițiau lungi discuții despre lumea lor țărănească, ce a mai făcut fiecare pe acasă, ce mai face cei plecați de acasă.

Dar o revelație era, încă de la prima lectură, adolescență fiind, Ștefan al lui Parizianu. Având un caracter total opus lui Niculae, total diferiți, unul, interiorizat, creându-și faimă din lectura multor cărți și din rezultatele foarte bune la învățătură, în ciuda tatălui care nu voia să îi dea bani pentru școală și amăna plata pentru fonciere, altul, deschis, obișnuit, un copil și un adolescent căruia nu i se prevedeau mari succese, precum nici o viață intelectuală prea bogată, părea bonom, repeta, în clipe în care se simțea incomodat de o situație, “Pe ce te bazezi?”. Și totuși de o mare valoare.

Prima lui întâlnire cu Bucureștiul a fost fascinantă, iar munca într-o redacție a avut darul să îl schimbe profund, l-a întâlnit pe Niki, redactorul unui ziar important din capitală și acesta l-a introdus în lumea presei, în casa lui, unde a cunoscut-o pe sora lui, o studentă deosebită, Luchi, pe care tânărul a îndrăgit-o mult, sentimentele lui de iubire de acasă, pentru prima lui iubită de la țară, s-au transformat într-un București plin de o lume în schimbare. O iubire nouă, o iubire pentru o fată de o altă condiție intelectuală decât cea dinainte.

Foarte interesante mi se par paginile-document, pagini care se bazează pe consultarea unor izvoare ale vremii, paginile care amintesc de istoria atât de zbuciumată, din jurul celui de al doilea război mondial, în care mareșalul Antonescu se dezvăluie în ce are el mai apropiat, în convorbiri directe, acasă la el, cu mama sa, bătrână plină de înțelepciune și cu multă inteligență, vioiciune de spirit și bun simț, în care omul de stat are mare încredere. Sunt paginile care la vremea când am citit prima dată cartea, adolescență fiind, mi-au plăcut extrem de mult.

Și îmi amintesc cum receptează unii dintre elevi, elevi de liceu, elevi de la Filologie, fini și culți, cu alt tip de lecturi, opera lui Marin Preda, “Moromeții”. Ei spun că nu le place, nu au trăit la țară în vremea aceea, pe timpul lui Ilie Moromete, nu pot să înțeleagă și nu le place o lume țărănească de atunci, era o lume crudă, dură, care se aduna în poiana fierăriei lui Iocan să discute despre politica țării, care înjură și se ceartă, acasă și pe stradă, pentru politică și pentru problemele lor personale. Tot ei au ajuns la concluzia, în urma dezbaterilor, că este vorba despre o operă literară și nu trebuie privită dintr-un punct de vedere personal, nu trebuie să se identifice cu opera, trebuie să ia o atitudine critică față de operă, să se detașeze și să o privească ca pe un document literar al epocii, precum și ca pe o lume de multă vreme apusă, în destrămare în momentul acela. Pentru că se vorbește despre “timpul care nu mai avea răbdare”. A venit, apoi, în opera lui Marin Preda și un timp care avea mare și multă, imensă răbdare cu oamenii, un timp dilatat.

Gândindu-mă din nou la “Delirul”, îmi amintesc ce aș mai reciti din Marin Preda, o parte dintre opere îmi sunt mult mai proaspete în minte, aș mai reciti “Marele singularic”. Dar mă așteaptă pe birou și alte cărți, cărți recente, de mare actualitate, de mare valoare.

Cum spune și cronicarul moldovean, pentru a-l parafraza, cea mai plăcută în-deletnicire a omului, în clipe de zăbavă a sufletului, este lectura cărților. Pentru că te îmbogățește sufletește și intelectual, devii mai pur, mai spiritual. Și mai departe de realitățile vremii tale, prin trăirea în lumi imaginare pe care le transcenzi

Revista “Tuș” te invită să participi la concurs!

Fii tu însuși și folosește-ți creativitatea fără nici o rețineră, deoarece aici nu primești note, ci premii. Important este ca ideile și lucrarea să fie ale tale și să ai o exprimare clară.

Premiul constă într-o felicitare desenată după textul scris de copii, de ilustratorii Revistei Tuș.

Concursul Revistei Tuș pe luna februarie 2011

Continuă poezia următoare cu două sau mai multe versuri.

*Peștii care sar afară din ocean
Îi punem în borcan...*

Intră apoi pe www.revistatus.ro, completează formularul și postează poezia ta.

Iscodind mânuitorul de Taine

- interviu realizat de Cora FODOR cu pictorul Ioan ȘULEA -

Cora Fodor: Încercând o apropiere de discursul artistic, de constantele sale căutări, aş remarca faptul că indiferent de tehnicile și stilurile abordate în timp, pictorul Ioan Șulea s-a raportat mereu la propria credință, pe care a transpus-o în lucrările sale. Prin ceea ce își propune în expunerea sa plastică, prin însuși titlul expoziției – Sf. Mahramă- se relevă faptul că artistul este un mărturisitor al credinței creștine, că stăruie și crede cu ardoare în trăirile sale, în iubire și adevăr. Icoana l-a adus aici. E evident faptul că se regăsește în icoană!

Ioan Șulea: M-am apropiat cu ușurință de icoană pentru că aveam o educație estetică, aveam o temeinică instruire artistică academică, înlesnindu-mi înțelegerea formei, culorii, spațiului și de fapt, în primul rând, aveam și am credința. Așa a luat naștere prima icoană în 1990, iar în 1991 primul iconostas. De atunci, „facerea” de icoane pe sticlă sau pe lemn este o permanență în preocupările mele, dar nu oricum, ci în strânsă relație cu convingerile născute din lectura temeinică aprofundată și însușită, a unor cărți de căpăți: Biblia, Liturghierul, Erminia picturii bizantine a lui Dionisie din Furna, fără de care nu ai cum să pătrunzi înțelegerea canonului de reprezentare și de la care nu ai voie să divaghezi. Îl ști sau nu!...apoi intervine purul meșteșug... Am căutat puncte de vedere diferite care să fie în rezonanță cu căutările mele. Pe rând, Evdochimov, Lossky, Quenot, Eliade, Armand Puig, cei care îmi vin pe moment în minte, ale căror idei le-am cernut prin propriul filtru, la care am meditat și care cred că și-au pus amprenta oarecum asupra lucrărilor mele. Mai puternică a fost însă dorința de trecere de la creația inconștientă la conștiința creatoare.

Cora Fodor: Lucrările nu sunt explicite, ele nu narează cum o făcea icoana și totuși emană o taină. A fost conștientă această trecere sau a venit de la sine?

Ioan Șulea: Treptat a apărut tendința pornită dintr-o puternică trăire interioară, de a transpune pe pânză lumina sacră pe care o emană icoana. Am vrut să aduc din această zonă a reprezentării ușor încorse-tate, teme care, dincolo de reprezentarea exterioară evidentă, să aibă o încărcătură spirituală puternică. Și totuși nu este ușor! Au fost ani întregi de tatonări, de căutări care au prins contur în multiple forme de a privi spre sacru; timpul a fost cel care m-a ajutat să simt că încep să am fluentă; lucrările se înălțau una din alta, așa au apărut compozițiile pe care le-am cuprins în expozițiile „Geneză” în 2000, „Lumini bizantine” în 2002, apoi, un an mai târziu „Tronurile arhieresti”, continuând în 2004 cu „Draperiile bizantine” și nu de mult, în 2007- „Marea Taină”. Am căutat să nu părăsesc nici o clipă zona sacralului. Trecerea la expunerea de față am făcut-o prin pânza la care țin foarte mult, tocmai pentru că face legătura și care deschide catalogul expoziției „Sf. Mahramă”, deci o etapă nouă.

Cora Fodor: Să înțeleg că aceste expoziții sunt reperele unui drum spiritual al Ființei, dincolo de faptul că sunt argumentele unei exprimări plastice cu o pronunțată substanță sugestivă. Cerebral sau sufletesc, sau e taina îmbinării?

Ioan Șulea: Dacă până la „Draperiile bizantine”, compunerea lucrărilor era una de stare sufletească și de structură gestuală abstractă, o dată cu apariția în expoziția „Marea Taină” a imaginii plastice a Sf. Potir transfigurată, structura se schimbă în una figurativă, accentul punându-se pe a patra dimensiune. Și nu e vorba de vre-o dimensiune mistică, ci de Timp. De Timpul sacru văzut ca timp liturgic, repetabil la nesfârșit. Consider că este o dedicație pe care o fac „duratei”.

Cora Fodor: Cum decurge munca de atelier la un astfel de proiect? E suficientă spontaneitatea, e necesar sacrificiul? Care e recompensa?

Ioan Șulea: Privind în urmă,

conștientizez că un proiect are nevoie de ani, iar un demers, de zeci de ani – cel puțin așa mi s-a întâmplat mie și poate nu e nimic întâmplător...mai apare un aspect, nu toate lucrările se finalizează în expoziții, ține de propria decizie, de momentul în care simți că este finalizată lucrarea, că s-a „copt”. Mi s-a întâmplat deseori, să duc o lucrare aproape până la sfârșit dar, neredând căutarea mea, gândul meu, starea, gestul și trăirea de o anumită intensitate, să o șterg, să o dau cu alb, cu grund și să o iau de la început; să caut din nou, să experimentez continuu, pentru că în fața fiecărei pânze albe, simți mereu un nou început. Important este ca tema și mesajul să-ți fie clar conturate, iar rezolvarea plastică vine, se arată căutătorului stăruitor. În atelier, activitatea este extrem de intensă ca trăire și ca muncă în sine. Experimentezi, te exteriorizezi. E un amestec: cu bucurii, cu opinteli și cu multe momente de trăire singuratică. Comparabilă uneori cu munca monahală, această activitate nu e conștientizată de cel ce contemplant lucrările realizate...dar bucuria admirării lor este răsplata căutărilor, a temerilor, a neliniștilor artistului....

Cora Fodor: Lucrările tale sunt în fapt o declarație de credință. Care a fost momentul de „trecere”, de renunțare la gestul spontan, necenzurat și de revenire la figurativ pe care îl practici într-o manieră proprie ție?

Ioan Șulea: Simțeam că trebuie să schimb oarecum direcția. Adică mergeam într-un abstract pur, dar lipsit de substanță, artificial într-un fel. Mi-am spus, nu se poate! Și am regândit totul! Am schimbat direcția dar am păstrat Calea! Deci nu o simt ca pe-o ruptură ci mai degrabă ca pe-o trecere la o treaptă următoare, ascendentă. A fost o răscruce, un moment de încercare în același timp. Simt acum, că am procedat bine. Fără falsă modestie dar nici cu trufie, cred că sunt pe drumul potrivit mie, iar acum sunt bucuros și trebuie să recunosc că am o satisfacție sufletească, un simțământ puternic, în care mă regăsesc pe mine ca artist. Practic am îmbinat mesajul, rezolvarea plastică și trăirea, cu credința mea.

Cora Fodor: Unele lucrări te tulbură, dar de cele mai multe ori ele radiază, emană o stare de bine. Te fac să privești curat. Poate fi vorba de lumina lumii? De unde provine dualitatea, văzut și nevăzut?

Ioan Șulea: Icoana Maicii Domnului transmite o lumină, o lumină divină. Acea lumină am căutat să o transpun pe suprafața picturală a lucrărilor mele aparent austere ca mijloace de exprimare. Dacă e să jonglez un pic cu cuvintele, „m-am luminat” dintr-o joacă, într-o zi de ianuarie 2005 - început de an- și pentru mine început de drum nou; mărturie stă caietul de schițe, în care apare Sf. Potir ca idee de transfigurare a chipului lui Iisus, într-o lucrare cu Sfânta Mahramă - Sfânta Față. Era marea schimbare pe care o așteptam. Am propus ideea Sf. Potir ca spațiu esențial în care se săvârșește Euharistia, ca esență. Am încercat o resacralizare a obiectului ritualic. Drept urmare, am conceput o suită de lucrări pe tema Sf. Potir în cele trei momente cruciale din cele trei zile: Ultima Cină, Patimile și Învierea. Consecința? „Marea Taină”.

Cora Fodor: Interpretările legate de Sf. Mahramă sunt multe dar tu pornești de la premisa Sf. Mahrame ca Primă icoană nefăcută de mâna omului.

Ioan Șulea: Da, dacă în expoziția „Marea Taină” erau tratate cele trei zile cu toată densitatea și încărcătura trăirilor, acum n-am făcut altceva decât să mă apropii și mai mult și să surprind, din acel drum al Golgotei Mântuitorului, a opta oprire. Deși poate a durat câteva clipe, e esențială! Veronica nu face altceva decât Îi șterge Chipul, dar în acel chip e tot dramatismul lumii! Și asta am încercat să redau! Însă n-am vrut să mă opresc la descrierea explicită a chipului lui Iisus așa cum o făceam în icoană.

Cora Fodor: Să atingem un pic și partea de meserie, de ceea ce se află dincolo de mesaj, de construcție a imaginii. Cum îți trasezi trama compoziției care conferă echilibru, încheagă întregul și dă în final expresia? Practic totul gravitează în jurul celor două mari linii de forță: orizontala și verticala....

Ioan Șulea: Structura plastică, structura compozițională este una asumată și vine tot din partea icoanei. Potirul fiind obiectul din centrul Tradiției, al Sf. Tradiții, el nu poate ocupa decât centrul spiritual și implicit centrul fizic. El pune problema: centru, simetrie, axialitate iar eu, nu fac altceva decât, încerc să-i găsească rezolvarea plastică. Ce reprezintă pentru mine vertical și orizontal? Aparent simplu: vertical - spirit, orizontal - materie. Apoi încep și construiesc chiar dacă spiritul se ridică deasupra materiei și o stăpânește.

Cora Fodor: Uneori, în pictura ta, culoarea scânteiază, alteori se scufundă în tenebre sau face să vibreze, să răscolească pânza, însă aurul primează, fără ostentația prețiosului. Care sunt trimiterile?

Ioan Șulea: Cromatica pe care o prefer este cea care se regăsește și în icoanele bizantine, dar nu în totalitate. Spre exemplu albastrul sau verdele sunt aproape absente în pânzele mele. Mai degrabă culorile sunt ascetice: mult alb, negru, mă joc cu galbenul și ocrul, sunt sute de supra-puneri! Roșul e răspicat. Aurul are ceva aparte, el transcende. Spun asta pentru că el, la lumina zilei, în formă brută, pare golit de conținut, doar atunci când stă sub flacăra neliniștită a lumânării aurul prinde viață, scânteiază, dându-ți sentimentul lumii de sus, al dumnezeirii. De aceea l-am patinat, l-am înobilat, pentru a-l transforma într-un simbol viu, prin care încerc să sugerez sacral. Albul, galbenul sunt semnele binelui, roșul poartă în el dramatismul jertfei, iar negrul trimite spre teluric, poate fi decăderea... se pot povesti multe... Și dacă ai văzut, pata de culoare nu e aplatizată ca la icoană, am modulată-o, i-am dat volum și-am scrijelit-o. Poate părea întâmplător... M-au marcat imaginile frescelor paleocreștine vandalizate. Sunt imagini, sentimente care se acumulează și la un moment răzbat sub o anumită formă.

Cora Fodor: Cum te raportezi la creația artistică? Ce înseamnă pentru tine o lucrare finită?

Ioan Șulea: Fiecare lucrare nu este altceva decât o fereastră către lume, un mod de a o privi. Arta s-a situat mereu între memo-

rie și uitare, adică între aducerea aminte a lui Dumnezeu și uitarea lui Dumnezeu. De aceea, creația artistică poate fi o stare de grație în care Dumnezeu este în centrul artei, o stare interioară proprie pe care țin să o mărturisesc. Să nu mă înțelegi greșit, nu fac din această mărturisire un act de paradă.

Cora Fodor: Fiecare dintre expoziții înseamnă un capitol încheiat, dar una o anunță pe cealaltă. Ce pregătești în continuare?

Ioan Șulea: Da, o expoziție personală e finalul unui act individual, pe care mi l-am asumat în întregime cu o profundă participare spirituală. Poate mă repet, dar și pe viitor, chiar dacă mă abat de la drumul de acum, țin să păstrez Calea.

SUFLETE CARE NU SE POT RIDICA LA CER

- fragment -

de Gheorghe VLĂDUȚESCU

Abia ce părăsiserăm ograda că, din spatele unei porți, abia întredeschise, o bătrână, ca o arătare, desprinsă parcă din cărțile de povești cu Muma Pădurii, mi-a făcut semn să mă apropii, iar soră-mii și celorlalți să-și urmeze drumul. Fără să iasă, doar întredeschizând poarta ceva mai mult, mi-a șoptit că are ceva a-mi spune doar mie, în ceilalți neavând încredere. Ce anume? Eei! povestea e lungă, cum însă nu e timp de depănat toată, se simte obligată, având cunoștință ori cel puțin presimțire că bătrânul abia trecut la cele veșnice avea să se strigoiască. De unde, cum, de ce? Păi, fie și pentru aceea că se născuse „cu căiță pe cap”. Și mai știa ea ceva, mai avea ea și alte semne, dar nu era timp pentru toate. Cum numai eu puteam să înțeleg ce trebuia să înțeleg și să întreprind orice se cuvenea să întreprind, fiind „mai școlit” și, astfel, în credința ei, „mai cu putere asupra celorlalți”, de aceea m-a ales pe mine ca braț al ei pentru a alunga răul. Ce urma să fac? Trântind poarta, s-a grăbit, târșindu-și picioarele, să se îndepărteze...

“O babă nebună care-i toacă mărunț-mărunț pe toți și nu vede decât diavoli și strigoi. Face și farmece, ba chiar și vrăji. N-o lua în seamă. De altfel, de când o știu l-a urmărit pe al-bătrân, că, după ce a rămas singur, n-a vrut s-o ia la el”, mi-a zis soră-mea.

Da, poate. Numai că, la înmormântare încă, se auzeau șușoteli că așa și pe dincolo. Vedeam pe fețele multora ceva îngrijorare și teamă. Parcă voiau să zică ceva dar ocolindu-ne privirea își făceau ei între ei, cei mai în vârstă, semne. „O prostie! De parcă am trăi în epoca de piatră”, s-a răscolit băiatul soră-mi.

“Da, prostie... dar una în care încă se mai crede. Cu câțiva ani în urmă, s-a pus să ne povestească dascălița, făcând recensământul, am văzut și am auzit ceva care mi-a întors măruntaiele pe dos. Lor (alor săi, adică) le-am mai spus, dar ce am văzut și am auzit era atâta peste fire că nu prea m-au crezut. Am însă și martor. Eram cu veterinarul, om, nu-i așa, cu știință de carte, oricât ar trăi el la țară și s-ar îngriji doar de animale. În cătunul de dincolo de pădure, din vorbă în vorbă, o femeie ca la 60 de ani ne-a povestit cum de s-a întâmplat că neamul i s-a rărit, laolaltă cu animalele din ocol. Făcându-se moroi un neam de al ei, mai la început, apărea în vise, bătea în geamuri, zdrăngănea vasele, ca apoi să pocească pe vreunul, să-l ia pe altul. «Mureau oamenii din picioare». Lua laptele de la vaci, ba le și omora. Omora și găinile, împletea cozile la cai și câte și mai câte. S-au hotărât, ne povestea ea, cei din neam, să umble la mormânt. L-ar fi găsit pe mort, cum se spune de obicei, într-o parte, pe coaste, cu barba și unghiile crescute, cu fața plină de sânge. I-au scos inima... și de aici grozăvia. După ce fiecare din neam a mâncat o bucățică din ea, ceea ce a mai rămas a fost pus într-un borcan cu țuică sau spirt. Ca să se dea și celor ce urmau să vină... Am văzut, cum se spune, cu ochii mei și am auzit cu urechile mele”, s-a jurit femeia, încă tulburată.

Hm! Auzisem și eu multe, citisem și mai multe... Grozăvii peste grozăvii. Dar de un asemenea ritual de împărțășanie păgână (pentru că era o împărțășanie) nu!

Motive să nu cred nu aveam. Eram și sunt convins de faptul că, accidental, străvechi practici, nu se știe cum, vor mai fi țâșnind din adâncuri. Indiferent însă de formele de supraviețuire, mai agresive, mai temperate, credințele acestea păgânești mai nelinișteau pe ici, pe colo, într-o vreme, în alta. De ce, cum... Întrebări grele, poate fără răspuns sau, oricum, de nedeslușit prin situare doar în ordine culturală. Și mai puțin recurând la psihiatrie. Țărani, mulți dintre ei, mai cu seamă dintre cei mai în vârstă, pot să aibă puțină cultură gramaticalizată, ceea ce nu este totuna cu incultura; pot să trăiască încă într-un univers imaginar și să creadă în tot felul de fantasmă fără a fi în marginea normalității mentale.

...

Speram ca noaptea care urma să pot dormi bine. Și chiar am dormit până după miezul nopții, când am fost trezit de un zgomot (zgomot, am zis, la început) în fața ferestrei care dădea într-un mic pridvor. Trezindu-mă de-a binelea, mi-am dat seama că „zgomotul” era sunet de talangă. Dar, ca „pianul nebun” de care vorbea un scriitor mai de demult, aceasta începuse „să bată” singură!

Recunosc că, încă buimac, nu mă simțeam prea liniștit. Mi-am luat inima în dinți, cum se spune, și, după ce am aprins lumina, am ieșit din odaie. Pe o masă, pe care așezasem talanga și Psaltirea, talanga era la locul ei, iar cartea stătea așa cum o așezasem de cu seară. Dar cum o pagină din Psaltirea deschisă se mișca încă nehotărâtă, mi-am zis că vântul făcuse ceea ce făcuse. Pe moment, m-am liniștit și m-am culcat din nou. „Totuși, am lăsat cartea deschisă”? Asta nu mai țineam minte: poate că da, poate că nu. Dacă nu, vântul n-o putea deschide, copertile fiind din carton gros. Totuși, ca vântul s-o „răsfoiască”, trebuia deschisă. Am admis, la urma urmelor, ca să mă liniștesc, că o voi fi lăsat deschisă după ce am răsfoit-o. Pentru că m-am uitat puțin prin ea, seara. Psalmul însă la care o deschisese „vântul” m-a pus din nou pe gânduri: „Miluiește-mă, Doamne, miluiește-mă, că spre Tine a nădăjduit sufletul meu. Și în umbra aripilor Tale voi nădăjdui, până ce va trece fărâdeleaga. Striga-voi că-tre Dumnezeu Cel Preaînalt, Dumnezeu Care mi-a făcut bine. Trimis-a din cer și m-a mântuit, dat-a spre ocară pe cei ce mă necăjesc pe mine. Trimis-a Dumnezeu mila Sa și adevărul Său și a izbăvit su-fletul meu din mijlocul puilor de lei. Adormit-am tulburat. Fiii oamenilor, dinții lor sunt arme și săgeți și limba lor sabie ascuțită. Înaltă-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pământul slava Ta. Curse au gătit sub picioarele mele și au împilat sufletul meu. Săpat-au înaintea mea groapă și au căzut în ea. Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea! Cânta-voi lauda slava Ta. Deșteaptă-te mărirea mea. Deșteaptă-te psaltire și alăută! Deștepta-mă-voi dimineața. Lăuda-Te-voi între popoare, Doamne, cânta-voi Ție între neamuri. Că s-a mărit până la cer mila Ta și până la nori adevărul Tău. Înaltă-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pământul slava Ta!”

Dintre toate era cel mai însemnat cu creionul, deci și cel mai citit. De asta să se fi deschis cartea unde s-a deschis așa ori întâmplător? Cel mai adesea trecem în miracol tot ceea ce nu putem reduce la ceea ce știm. Cu puteri mari de cuprindere și pătrundere, mintea noastră păcătuiește, frecvent, reducionist. Semn al fireștilor sale limite. Reducem, așadar, la ceea ce știm și înțelegem, încercăm să tot explicăm prin ceea ce știm. A cunoaște este a cuprinde. Din păcate însă (este partea rea, bolnavă) și a reduce.

Așadar, vântul, vântul, mi-am zis ca să mă liniștesc, a deschis cartea la psalmul 57, pentru că acesta era cel mai citit.

Când începi să te întrebi, cam asemenea copiilor cu „de ce”-urile lor, nu te mai oprești. Dar de ce, de unde preferința aceluia pentru psalmul 57? Nu este ceva premonitoriu? Nu-l invoca pe Dumnezeu să-l apere, știindu-se apăsător de vreun blestem, trebuind astfel să ispășească o vină care nu era a lui? Știa el ceva sau măcar bănuia? Dacă strigoi nu sunt o simplă fantasmă, știe cel ce urmează să se stri-goiască (sau măcar bănuie) că se va strigoi? Născându-se cu căiță, cei ce s-au născut așa își acceptau soarta? Încredințarea era că puteau fi preveniți. Mumele îi încunoștințau: „te-ai născut așa și pe din-colo” (cu „căiță” sau cu „cămașă de strigoi”). Cel sortit de Dumnezeu, se spunea pe alocuri, ceea ce nu prea este de înțeles) putea fi „dres”. Înainte de a fi înmormântat, era înțepat cu un dinte de darac sau cu o andrea, cu un piron, cu un dinte de lup în buric sau în inimă. Se puneau usturoi în coșciug, iar pe piept fie o cruce, foarte simplu meșteșugită din două bețe de măceș, fie o crenguță de măceș. Sau de mărăcine. Simbolic, probabil, ca să se încurce mortul-moroi în lesă. Și altele, multe altele. Reprezentări și practici păgânești, nu încap în doială, dar atâta de statornice, întretesute cu sufletul colectiv, încât nici timpul, nici ideologiile nu le-au făcut să piară. Ba se împletește straniu cu credința în Hristos, potrivnică superstiției.

Bătrânul pe care îl evoc avea, se pare, credință puternică; spera să scape, în felul acesta, de blestem, dacă știa de el ori dacă se va fi născut ca să fie moroi, cum tot șușotea, din ce în ce mai înverșunată, „Muma Pădurii”, aceea.

Colaboratori ai revistei TUȘ • Colaboratori ai revistei TUȘ

Un motiv de bucurie

Cordoș Carmina, 9 ani

Era o zi frumoasă de iarnă. Era ziua dinaintea Ajunului. Toată lumea era veselă, grăbită, numai hipopotamul Hipo era trist. Închis în cușca sa, ducea dorul familiei. A închis ochii și și-a imaginat că era în junglă. Era cald, era cu prietenii... Dar brusc s-a deschis ușa cuștii sale și îngrijitorul i-a adus un pom de Crăciun și un prieten din junglă. Era hipopotamul Oli. Ce bucurie pe amândoi! S-au îmbrățișat și și-au povestit peripețiile. Oli era pregătit de iarnă, la gât avea fular de culoare albastră, o jachetă gri și ciuboțele călduroase. Îl durea puțin gâtul, deoarece mâncase o înghețată pe drum și venise la Hipo cu sania. Oli i-a adus cadou lui Hipo un stilou cu care să le scrie scrisori celor de acasă.

Acum Crăciunul era motiv de bucurie și pentru Hipo care nu se mai simțea singur.

Dicționarul lui Moș Crăciun

Barath Tirumala, 11 ani

Odată, la Polul Nord, Moș Crăciun se pregătea să plece la copii și făcea ture de probă cu sania. Atunci un elf i-a adus moșului o listă de dorințe care conținea cuvintele înghețată, hipopotam, pom de Crăciun, stilou și fular. Moș Crăciun nu știa ce erau aceste lucruri deoarece nu erau jucării prea cerute. Copilul care trimisese această scrisoare era pe lista de copii buni astfel că Moș Crăciun trebuia să facă rost de ele, indiferent ce erau. L-a trimis pe elf să aducă un dicționar iar elful i-a spus că stiloul este o unealtă de scris, astfel că el a creat o sticlă cu cerneală și o pană. La fular scria că este un material care se înfășoară în jurul gâtului astfel că el a creat o broderie în cerc. Pentru bradul de Crăciun scria că este un copac folosit pentru Crăciun. El nu înțelegea cum putea fi folosit un lucru pentru Crăciun așa că a luat o plantă oarecare și a numit-o brad de Crăciun. La hipopotam scria că este un animal dar Moș Crăciun nu știa de care, așa că a împachetat un șoarece. La înghețată era scris că este un deșert (nu desert) delicios, înghețat, așa că Moș Crăciun doar a înghețat o sticlă de loțiune. Chiar atunci a venit timpul să plece să ducă darurile, așa că elful a închis dicționarul și a pus cadourile în sanie.

Mă întreb ce a zis copilașul acela când a văzut ce i-a adus Moș Crăciun. Bietul Moș Crăciun!

Noaptea în care l-am văzut pe Moș Crăciun

Megan Glover, 8 ani

În noaptea de Crăciun, pe la ora unsprezece, am coborât scările să mănânc niște înghețată. M-am așezat pe scaunul meu în formă de hipopotam pe care bunicul mi l-a dat de ziua mea. Deodată am auzit sunet de clopoței. Mi-am pus fularul și am alergat afară. M-am lovit de pomul de Crăciun iar podoabele lui s-au răspândit peste tot. Nu contează, le strâng mai târziu, mi-am zis și am călcat pe stiloul fratelui meu despre care spusese că îl costase un milion de dolari, dar dacă era așa, ce căuta pe podea? Moș Crăciun, renii săi și sania tocmai plecau. Trebuia neapărat să-i văd. Am sărit în sanie iar Moș Crăciun s-a așezat în sanie, peste mine. Am țipat. „Oh, îmi pare rău, micuț! a zis el. Este douăsprezece noaptea, trebuie să te duc înapoi în pat.” „Bine”, am spus. Apoi Moș Crăciun m-a învelit cu grijă și ne-am spus noapte bună. Dimineața am povestit tuturor că l-am văzut pe Moș Crăciun. Nimeni nu m-a crezut dar nu m-a deranjat.

Trupa Secretă Care Se Trezește în Zori

Joseph Zhong, 7 ani

A fost odată o trupă de soldați care se numea Trupa Secretă Care Se Trezește în Zori și care trăia într-o țară numită Sania Uriașă. Într-o zi, Trupa Secretă Care Se Trezește în Zori a navigat spre vest în căutarea unui soldat dispărut care se numea Ben.

În a treia zi de navigație, Trupa Secretă Care Se Trezește în Zori a zărit țara „Land”. Era dimineața devreme. Unul dintre marinari a început să scrie cu stiloul jurnalul de călătorie. A înregistrat tot ce s-a petrecut în cele trei zile pe mare.

În timp ce vasul înainta, pe apă a apărut un fular. Fularul venea tot mai aproape și când trupa l-a văzut clar, nu era fular, era un hipopotam. Hipopotamul încerca să înghită vasul Trupe Secretă Care Se Trezește în Zori. Vasul se afla în pericol. Marinarii au respins hipopotamul cu săbiile, apoi au tras în el cu toate săgețile pe care le aveau. În cele din urmă hipopotamul a murit iar vasul a fost în siguranță.

Trupa Secretă Care Se Trezește în Zori a navigat mai departe până când a atins uscatul. Au aruncat ancora, apoi marinarii s-au lăsat într-o barcă mică și s-au dus pe uscat. În toate părțile erau pomi de Crăciun. Deodată a venit Moș Crăciun aducând daruri pentru toți. Nu era Moș Crăciun adevărat, era Ben, soldatul dispărut. Trupa Secretă Care Se Trezește în Zori a fost fericită să-l vadă pe Ben, și a dat o petrecere. Au mâncat multă mâncare, apoi înghețată. Ei l-au convins pe Moș Crăciun Ben să meargă înapoi cu ei. În a patra zi, Trupa Secretă Care Se Trezește în Zori a pornit spre casă împreună cu soldatul găsit „Moș Crăciun” Ben.

În a șaptea zi, Trupa Secretă Care Se Trezește în Zori a ajuns în Sania Uriașă, țara lor de baștină.

Din acea zi, Trupa Secretă Care Se Trezește în Zori și Ben, au rămas în Sania Uriașă și și-au dedicat serviciile țării lor. Desigur, la fiecare Crăciun, Ben se echipează în Moș Crăciun și face daruri celor pe care îi întâlnește, în Sania Uriașă.

Cuvinte obligatorii: sanie, hipopotam, pom de Crăciun, stilou, înghețată, fular și compunerile copiilor.

Publicitate • Parteneri • Publicitate • Parteneri • Parteneri • Parteneri

www.reea.net

SC TOTAL INTERCOM SRL
Târgu-Mureș

Demoscopia

www.cnslrfratia-ms.ro

Capcana lumii în derivă

de Cora FODOR

Cu febrilitate și fantezie debordantă, artistul Simion Moldovan își expune ideile cu lovacitate, consumând actul artistic la intensitate maximă, fapt relevant și de prolifi-

itatea lucrărilor. Nonconformist în exprimare, artistul se sustrage oricărei catalogări sau încercări de includere într-o anumită tendință, abordând prin alternare, cu aceeași scrupulozitate, sculptura, pictura și desenul. Totuși, rămâne fidel formației inițiale, cu o evidentă predilecție pentru modelarea și modularea lemnului. Acest lucru nu-l împiedică însă, să abordeze fără inhibiții, cele mai diferite materiale, fie ca suport de exprimare, fie ca elemente inserate: piatră, bronz, plexiglas, bucăți de polistiren, circuite, plăci electronice, etc. Plurivalența procedeeelor și antrenarea arsenalului de referințe nu sunt angrenate într-un zadarnic joc postmodern, ci alcătuiesc un univers ficțional propriu.

Artistul Simion Moldovan refuză orice edulcorare acuzând o lume abrutizată, ironizând-o. Mesajul e unul răspicat, declamat și prin dimensiunea lucrărilor impozante.

Sculpturile robuste încastrează idei bine exprimate,

în rezolvări formale personale, alternând formele rudimentare, brute cu cele îndelung cizelate și șlefuite. Personajele, de multe ori hibrizi ai unei lumi cuprinse într-o posibilă capcană devoratoare a tehnologizării galopante, sunt dezumanizate și mutilate. Amestecul eterogen de fragmente umane, biologice și robotizate, relevă o lume artificială. Lemnul jupuit de „piele” dezvăluie în organicitatea țesutului său un sistem mecanic. Înlăturarea carcasei sufocante interpusă între om și suflet determină ges-

tușant. Trupurile sunt spintecate, mutilate, lipsite de ceea ce eram obișnuiți să numim frumusețe. Astfel apar personaje în derivă -încălate- cu o evidentă precaritate a existenței. Alegorie, demascare, cercetarea atentă a limbajului corpului din care păstrează doar un gest sau doar ideea de mișcare. Alteori, pentru intensificarea și amplificarea mesajului, mărginesc doar anumite părți ale corpului

obținând maximă expresivitate metonimică, potențată și de folosirea culorii pusă într-o aparentă neglijență.

Pictura suprapopulată de personaje antropomorfe,

zoomorfe sau alte plăsmuiri ale imaginației, e zona în care folosind propriile alegorii, combină tradiții a(r)tavice, semne mitologice, cu referire la un vast areal (de la literatură la filosofie, de la ezoterism și șamanism la istorie și revenind la pregnanța mundanului) într-o diversitate care la prima vedere pare aleatorie. Odată absorbit în vârtoarea creației lui Simion Moldovan, începi să înțelegi mecanismul și regulile proprii unei lumi pe dos, cărora personajele sale se supun nu întotdeauna docil. El nu descrie această lume ci o construiește.

Și în desen, pudoarea, formele mlădioase, caline sunt ignorate. Personajele sunt încărcate cu un soi de tensiune, o putere care nu se înscrie în zona hedonismului. Ceea ce este esențial e modalitatea de transformare, de metamorfizare a personajelor și din nou recursul la persiflare și caricaturizare. Artistul se joacă cu mișcările, mânuind cu abilitate linia și pata de culoare indiferent de suprafața tratată.

Viziunea artistului Simion Moldovan e deopotrivă fascinantă și tulburătoare, aflată într-o permanentă antiteză la diferite nivele, prin multiple moduri de abordare. E o mișcare alertă, dinspre real spre imaginar, dinspre figurativ spre nonfigurativ și invers. Arta practică de el nu e o artă comodă, ci stârnește, incită, provoacă disconfort, creând o încordare a mentalului pentru a denunța prezența răului.

PREMIILE UNIUNII SCRITORILOR – FILIALA TÂRGU-MUREȘ

Desfășurată în sala de ședințe a Revistei „Vatra”, întrunirea anuală a membrilor Filialei Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor s-a bucurat, sâmbătă, 18 decembrie 2010, începând cu ora 12,00, de prezența a peste 30 de scriitori, dar și a unor invitați (iubitori de literatură).

Manifestarea a debutat cu salutul adresat participanților de către președintele Filialei – prof. univ. dr. CORNEL MORARU, și de secretarul acesteia – lector univ. dr. EUGENIU NISTOR, acesta din urmă asumându-și, în continuare, rolul de moderator.

În prima parte a evenimentului a fost lansată în conștiința publică cea mai recentă carte a prozatorului și profesorului de rang universitar ION ILIE MILEȘAN, fiind vorba de romanul *Sub zodia patimilor*, despre care au vorbit criticul literar CORNEL MORARU, și poezii și eseistii EUGENIU NISTOR și ADRIAN ARMAND GIURGEA. Au fost remarcate calitățile deosebite de stilist ale autorului și îndeosebi forările în limbajul arhaic al unei comunități rurale ardelențești, cu coloratura și specificul ei, viața aparent molcomă a indivizilor din această insignifiantă așezare, când, de fapt, prozatorul reușește să surprindă cu subtilitate trăirile interioare ale personajelor, extrem de tulburi sub aspectul frământărilor sufletești – ceea ce și determină ca intriga romanului să devină tot mai captivantă, iar în partea a doua a cărții chiar să avem de-a face cu o intrigă polițistă. Concluzia vorbitorilor a fost că Ion Ilie Mileșan, este un prozator redutabil, mult prea modest față de talentul și pasiunea sa pentru literatură.

Apoi s-a trecut la cea de-a doua parte a manifestării: decernarea premiilor pentru cărțile cu

conținut literar publicate în anul 2009. În acest sens, juriul desemnat – constituit din scriitorii: CORNEL MORARU, președinte, AL. CISTELECAN și EUGENIU NISTOR, membri – a decis acordarea următoarelor premii:

PREMIUL DE CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ: Iulian BOLDEA, pentru coordonarea și îngrijirea ediției *Nicolae Balotă – Peregrin prin patria cuvintelor*, Ed. Euro Press, București, 2009.

PREMIUL PENTRU ESEU: Dorin ȘTEFĂNESCU, pentru volumul *Celălalt Hașdeu. Doctrina esoterică*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009.

PREMIUL PENTRU TRADUCERI: Kocsis FRANCISKO, pentru traducerile din volumul lui Remenyk Sandor, *Ultima casă*, Ed. Eikon și Ed. Arcade, Cluj-Napoca și Bistrița, 2009.

PREMIILE PENTRU POEZIE: Ion DUMBRAVĂ, pentru volumul *Departele din aproape*, Ed. Romghid, Târgu-Mureș, 2009; Lazăr LĂDARIU, pentru volumul *Nașterea umbrei*, Ed. Nico, Târgu-Mureș, 2009; Adrian Armand GIURGEA, pentru volumul *Iarba dracului*, Ed. Ardealul, Târgu-Mureș, 2009.

Tot cu acest prilej au fost conferite diplome de excelență Primăriei Municipiului Târgu-Mureș și dr. Mihai Ardelean – “pentru sprijinul constant acordat scriitorilor mureșeni.”

De asemenea, la jubileul celor 15 ani de funcționare neîntreruptă sub egida de onoare a Uniunii Scriitorilor, Editura Ardealul din Târgu-Mureș a acordat două diplome de excelență, pentru perseverență, pasiune și fidelitate literară, doamnei prof. CORNELIA TOȘA, poetă, și domnului dr. ONORIU I. CORFARIU, prozator.

Sponsorii manifestării au fost: Primăria Municipiului Târgu-Mureș și Editura Ardealul.

Viorel BUCUR**Zadarnica ta frumusețe**

aș vrea să vezi
cum așez,
rotund,
pod de cenușă
peste umbra în flăcări
a valului

stăpunsă de ultimele raze
ale unui soare pe moarte,
ușor unduită,
fără să mai știe demult
de ce a fost zămislită,
se topește ușor de forme
zadarnica ta frumusețe

Les neiges d'antan

natura moarta
o mâna
desenează cuvinte nerostite
devorându-și propriile litere,
frunza aceasta
a mai căzut și-n alte toamne,
iar prima zăpadă
nu este decât iarna trecută
uitată pe muschii copacilor

e atât de ușor să îți ochii închisi
fulgii de pe pleoape,
mai grei decât toate ninsorile de
altă dată

Ne-liniște

copacul adus de spate
se-ncălzește
sufându-și în muguri

ultima picătură
din norul uscat
rotunjită în cuibul pustiu

liniște ciobită
scârțâit de lacăt
peste buzele vorbelor

Zbor

Zborul meu
mai scurt
decât
întinericul
dintre
două bătaii
ale pleoapei

Veșmânt de izvor

cineva te-a-nveșmătat
în izvorul
unde-mi încallesc
zi de zi
mâinile
și de-atunci
curg și eu
împună cu frumusețea ta
dezgolită

Nu mi-e dor

Rătăcesc,
liliac bezmetic,
în părul tău.
Și mă împletești în suvițe.

Dar nu mi-e dor.

E un gând
intraductibil
în lumea mea captivă.

Sau,
cel mult,
mi-e dor,
aș vrea să-mi fie dor,
de tot ce nu există.

George L. NIMIGEANU Aurel HANCU**Punct nevralgic**

Vine îngerul și-mi zice:

“s-a născut în cer o stea...
tu, în cer, ești Punct Nevralgic...
Steaua arde-n mintea ta.

Ce str-vezi cu ochii minții
nu-i decât impulsul prim,
înflorit - în vorbă mută -
pe-un galactic țintirim...

Vorba rostuie pe gură umbra Lui,
prin care tu sui în cele ale vieții

Piatra morții tale nu,
nu îngroapă, ci dezleagă
cele-n tine greu legate;

inima ta nu în tine,
ci în pieptul Lumii bate
și, cu fiecă bătaie,
naște-n cer câte o stea...

Tu, în cer, ești Punct Nevralgic...
Steaua arde-n mintea ta...”

Amânare

Îmi ești o amânare sine die!...
Martori îți sunt: povara-ngândurării,
auzul - ocolind nesomnul Mării,
vederea - bântuită de pustie,

grădinile-ntomnând pe cerul gurii,
de neființă... și de grea osândă,
nimicnicia - adăstând la pândă
și întâmplarea - camătă măsurii...

Nume își au în tine, câte-s, toate!...
Știutele te-ngână-n neștiute,
rostitele te vând în cele mute,
lumina ta pe umbre se socoate...

Și-n tine toate-s - câte-ar fi să fie -
abur stelar pe-o frunză căzătoare...
o clătinare mărturisitoare...
Și-ți ești... o amânare... sine die...

Mama tuturor

Dintre copii, precum o mamă bună,
ai fost luată; cine nu o știe oare?
Doar cei bătrâni puțini sunt să o spună -
o, Maică sfântă, ajuns-ai la-nchisoare...

Cu toții te-au numit, precum se știe,
Biserica Tăcerii-nstrăinată...
o, bieți Episcopi, mărturie vie,
și Preoți cu credința netrădată!

Vândută-ai fost, așa cum Iosif în vechime...
erai frumoasă și ascultătoare,
ți s-au luat copiii... o mulțime...
pământ și case, Mamă la prinsoare!

După o vreme, te-ai întors acasă
și rănilile și-acum îți sângerează
și la puțini copii de-ai tăi le pasă -
ai fost și ești Biserica vitează!

Unită ești cu Roma pe vecie
și ai la cârmă pe un Sfânt Părinte
și crești cununa, dulce bucurie,
pe toate le întreci în cele sfinte!

Purificată pe deplin, ești sfântă -
chiar Trupul mistic, coborât de sus,
ești Mica Romă ce binecuvântă
religia iubirii lui Isus!

Unde sunt fiii tăi, Maică iubită?
Trădarea, lașitatea i-au pătruns
și ești și-n libertate părăsită,
când cu uleiul cel mai sfânt te-ai uns!

Ești ramură în trunchiul ce nu moare
ce va cuprinde calea tuturor...
a Neamului român ești Născătoare,
cu lumea-ntreagă - o Turmă și-un Păstor!

O, Mamă bună,-n orice seminție,
ne strângi la sânu-ți dulce laolaltă,
ne-nveți pe toți iubirea-n cuminiție -
în lumea de aici și-n cealaltă!

Așa să te cunoască toți pe tine -
cu toți vor vrea ce-acum nu vor
și-n ce-i acum și în ce vine -
o, Mamă bună, Mama tuturor!

Adrian A. GIURGEA**Hibernală**

Zdrobiți copacii de gheață plâng
frunzele-nflorite,
în gânduri sparte
unde, pe pământul reavăn am stat
prima noapte.
Aud liniștite păsări de zi,
melancolica muzică surdă.
Stau sub streășina casei și sper
moartea să mă audă.
Cu privirile arse de plâns
cu gândirea confuză
frunze-nflorite sunt arse pe rug.
Destinul tău,
a fost scris să fie,
e așa, ca o clipă,
derută.

Amintirile

Printre frunzele castanilor,
din cerul plumburiu
cad amintiri
legate între ele
clipele se trec prin fulgii de omăt
ca o horă,
ca o aiurare
printre cărămizile de pe crengi
cresc frunze pe cer,
în privirile greierului amorțit de frig
se poate citi fericirea
ultima notă a împlinirii,
ca într-o durere
sau o noapte continuă peste liniile iernii.
Castanii stau neclintiți,
cu crengile zidite în cerul plumburiu
cu lacrimile scurse din rădăcini
cu mintea înghețată în mugurii care,
ascunși în amintirile ultimei veri,
așteaptă momentul în care
ura și durerea
îi vor face să explodeze.
Nuanțele castanii din părul tău
îmi amintesc
de cerul plumburiu în care
clipele mele
s-au agățat ca într-o horă.

Ocașii vin s-adune sarea...

Lasă-mă să ascult
cresc frunze multicolore din apa mării
ca niște pești zburători
ca niște solzi strălucitori
cu marginile crestate de sare.
Lasă-mă să privesc
dansul delfinilor și liniștea mării.
Tu cazi liniștită la vale
sub nivelul mării
sub ochii mei
sub așteptările tale.
Eu privesc căutând să te aflu
Eu vorbesc căutând să tac.
De pe umărul meu, pescărușii
au început să strige
ocnașii vin să adune sarea...

Imagine I

Prima clipă s-a zdrobit
de teamă că excitată de privirile tale
ar putea
să se îndrăgostească
peste noapte
de plus infinit
și ar durea-o atunci
neputința
de a-ți strânge mâna
când soarele răsare
din luna adormită târziu,
pe oiștea carului mare.

Ilustrația grafică a paginii
Ion Petru Pop - "Crengi de gheață"

CEAUȘESCU RELOADED

de Dumitru Mircea BUDA

Mizând pe o sublimare (postmodernă) a eticului în estetic, dar și pe exorcizarea subtilă a demonilor unei lumi revoluate, filmul, deja controversat, al lui Andrei Ujică – *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu* nu e lipsit de riscuri. Primul dintre acestea provine chiar din ambiguitatea de gen în care regizorul își situează experimentul: deși are aparența unui documentar, urmărind cu fidelitate cronologia filmată a ascensiunii și decăderii dictatorului, în cadrele filmelor de propagandă (unele dintre ele absolut inedite, extrase din arhiva personală a Ceaușeștilor), pelicula se transformă, inevitabil, într-un demers autoscopic și autospesulativ, o panoramă de proporții a identității virtuale pe care și-o arogase, treptat, întregul regim comunist. Riscul imediat îl reprezintă caracterul univoc al acestei explorări: fascinat de forța intrinsecă a imaginilor recuperate, Andrei Ujică consideră orice comentariu suplimentar, orice notă, orice voce din off, superflue. Sau, în orice caz, alterante. Nimic nu trebuie să bruiască autenticitatea originară a cadrelor, în al căror potențial de reconfigurare semantică regizorul crede aproape cu fanatism.

Mecanismul ar trebui să fie, în fond, cât se poate de simplu: o dată ce fundamentul ideologic, doctrinar, propagandist, al înregistrărilor, s-a dizolvat, acestea pot fi parcurse ca niște confesiuni credibile, ca niște reprezentări lesne de deciprat, ale anatomiei și patologiei epocii comuniste. Se înțelege, în ecuație intră și un tratament ironic, de mare finețe, al automatismelor și clișeele omniprezente, care operează, aproape neîntrerupt, în subtext. Mai funcționează și o poetică, la fel de rafinată, a selecției efective a cadrelor filmate, care insistă cu subînțeles când pe o reacție nervoasă reprimată, când pe o sclipire orgolioasă a privirii, când pe absurdul unei fraze ce ascunde nesiguranța, când pe un rictus de satisfacție diabolică. Prin studiul acesta obsedant al fețelor și privirilor, dar și al unui întreg sistem de gestualități și comportamente în fața aparatului de filmat, atât ale protagonistului cât și ale publicului pe care cadrul îl include, filmul lui Andrei Ujică devine o investigație captivantă a fizionomiilor simbolice și, deopotrivă, a resurturilor psihologice și morale ale unui univers uman aproape neverosimil prin conformism, obediență, uniformitate, contrafacere.

Dincolo de subtilitățile acestea non-explicite, de acest scenariu deconspirativ, ce operează o caricaturizare, până în grotesc, a figurilor și discursurilor, a scenariilor falsificatoare și a strategiilor de manipulare atât de evidente în materia primă a colajului, filmul păstrează însă o perspectivă așa-zicând obiectivă, în care se ghicește o anume condescendență ironică, ea însăși postmodernă, ce detensionează relația cu acest trecut, recuperat din imagini, și aruncă o lumină sentimental-nostalgică asupra tuturor chipurilor și evenimentelor rememorate. Pe nesimțite, un tragism cronic își anexează teritoriul tot mai vast în scenariile înregistrărilor video, în gesticulații și stridențe, în scandări și refrene. Una din cele mai tensionate emoționale scene ale filmului îl surprinde pe Ceaușescu ascultând un imn-kitsch, tipic Cântării României, intonat, cu eroism, într-o română stălcită, de o solistă asiatică, probabil nord-coreeană. În urmărit în fotoliu, dictatorul are o figură transfigurată, de fascinație tâmpă și aplaudă vrăjit prestația artiștilor. Privirea e, însă, deja neputincioasă și pierdută, iar mimica e a unui moșuleț însingurat în psihoză, față de dezorientarea căruia nu îți poți reprimă o strângere de inimă. Aceeași privire, care pare să-l fi bântuit pe regizor, stăpânește figura dictatorului și în ultimele serii de „vizite de lucru”, prin alimentarele regizate, pline la refuz cu produse, în care Ceaușescu încearcă patetic coaja unor franzele bolborosind, abia auzit, ceva despre importanța calității pâinii.

La fel, aceeași expresie tragică a feței și privirea dezorientată ce anunță imaginea dictatorului din balconul Comitetului Central de la mitingul din 22 decembrie 1989, frapează și în cadrele ce surprind inaugurarea Casei Poporului. Cu o căutătură nevrotică, Ceaușescu arată spre coloanele din hol și spre candelabre și, încurajat de argumentele infailibile ale însoțitorilor, concludă cu voce stinsă: „Destul...”, admițând suficiența delirului megalomanic din care provine întregul proiect. Andrei Ujică speculează apoi valoarea metaforică a mutării cadrului pe balcon impunător al clădirii, de la mai-mari de raioane la scriitori, academicieni, profesori universitari.

E doar punctul culminant al unui minuțios studiu al delirului paranoic, al cultului personalității și al ambițiilor faraonice ale dictatorului, pe care regizorul îl efectuează, de asemenea, refuzând orice explicație, orice luare de poziție. Firește, cadrele sunt provocate să își autodenunțe absurdul, diabolicul, drama. Tot la fel cum întreaga *Autobiografie* e de așteptat să își releve contrafacerea flagrantă, oroarea, cruzimea. Lipsesc însă demascarea directă, lipsesc până și indicațiile necesare localizării cadrelor sau identificării majorității protagoniștilor (de la șefi de state la demnitari comuniști, de la mai-mari de raioane la scriitori, academicieni, profesori universitari).

Un soi de lume exotica, est-europeană, cu cehoslovaci eleganți și polonezi emotivi, cu ruși impasibili sau iugoslavi sobri, întâlnește un Occident amăgit cu o viclenie rudimentară de un Ceaușescu travestit în cavalier al păcii și al comunismului cu față umană. Președintele Americii și Regina Angliei îl primesc pe promițătorul lider est-european cu o naivitate pe care o concurează doar politețea și distincția figurilor lor în imaginile oficiale. Dar opulența Buckingham-ului pălește, în comparație cu nesfârșitele mulțimi de nord-coreeni ce exaltă cultul personalității liderilor lor. Ceaușescu e efectiv extaziat, în cadrele ce îi documentează aceste vizite, de abundența culorilor și de imensitățile maselor de oameni ce alcătuiesc, din trupurile lor costumate de paradă și angrenate în domino-uri interminabile spectacole de imagini.

Lipsesc, și în aceste cazuri, orice note explicative. Montajul lui Andrei Ujică relevă doar similitudinile arhitecturale ale noului București ceaușist cu orașele coreene, ducând ambiguitatea până la inabilitatea spectatorului de a mai decide, într-un anumit cadru, cu noile pasaje subterane, metroul și blocurile turn nou-nouțe, dacă imaginile sunt din România sau din Coreea.

Inevitabil, regizorul își asumă și riscul unor lacune: raționalizarea alimentelor, magazinele goale, cozile de pe trotuarele orașelor, dar și demolările abuzive de biserici și monumente, dis-

trugerea satelor sau condițiile precare din blocurile nefinalizate – nu vor apărea nicăieri în excursul cinematografic prin arhive. De negăsit vor fi și scandalurile internaționale provocate de persecutarea disidenților, atentatul asupra Monicăi Lovinescu sau înăbușirea violentă a revoltei muncitorilor brașoveni din 1987. Numai o ieșire de furie a lui Ceaușescu, într-un discurs plictisitor și anacronic de la o conferință de la finele anilor 70, denunțând „dezinformarea” practică de unele posturi de radio „de pe teritoriile unor țări prezente aici” lasă să se întrevadă ceva din conflictul regimului cu războinicii invizibili de pe unde scurte. De asemenea, nimic despre aparatul opresiv al Securității, despre teroarea colectivă prin care regimul reușea să controleze un întreg popor, apelând la compromis moral, intimidare și șantaj. În schimb, filmul oferă, în toată splendoare ei, reprezentarea practică a cenzurii comuniste reprimând și falsificând, denaturând și mistificând, în interesul partidului-stat, realitatea, și substituind-o cu o construcție himerică, cu o distopie orwelliană.

De la un punct încolo, *Autobiografia* devine o imagine neverosimilă, halucinantă, a manipulării colective și absurdului cotidian. A depersonalizării și îndobitocirii programate. Cutremurătoare, majoritatea cadrelor de propagandă suprimă un public fascinat, scandând în delir lozinci pro-ceaușiste dar, în afara imaginilor maselor, cu adevărat tragică e imaginea românului obișnuiți, a celor pe care aparatul de filmat îi îmbie la emfază și hybris. Brusc, te trezești cu un ins din rândul trei sau patru care își umflă pieptul și, mându de sine, aruncă priviri de superioritate spre obiectiv, cu vreun inginer ori arhitect care, din dreapta cadrului, duce mâna la bărbie mimând preocuparea sau se apleacă peste o balustradă pentru a privi, servil, în direcția spre care indică dictatorul. Unele gesturi frizează penibilul, vorbind nu numai despre depersonalizare și alienare, ci și despre pierderea demnității: pe podiumul glisant care îi plimbă pe deasupra unei machete a Bucureștiului de la Romexpo, unul din arhitecți ar face orice să ajungă și el în apropiere de președintele vizionar, încercând la un moment dat să se așeze în aceeași poziție cu el dar, trezit din vrajă, revine cuminte la poziția inițială. La oribilele procesiuni de vânătoare, cu urși momiți cu stârvuri suspendate de cai, pentru ca iscusitul ochitor să îi poată transforma în trofee, se găsește cât ai clipi un băgător de seamă care să-i sară în ajutor dictatorului pentru orice nimic. În general, pe fețele tuturor celor cu care Ceaușescu intră-n contact se instalează o dulce binecuvântare, ca o transă amnezică indusă unor inși plini de frustrări de marginalitate dar care pândesc perspectiva extatică a parvenirii. Mai tragică decât decăderea fizică și psihică a dictatorului însuși, e decăderea morală ce se citește în aceste cadre deloc întâmplătoare livrate de regizor. Patima devoratoare a intrării în grațiile unui tiran care își permitea, se pare, să circule nestingherit, protejat de o gardă simbolică numeric, printr-o Românie ce sângera în anii celei mai brutale opresiuni.

Acest amestec de frică și adulație obsesivă, din care se nașteau deopotrivă bancurile și legendele urbane cu dictatorul, nelipsindu-le o anume admirație secretă, ar putea fi una din marile intuiții ale lui Andrei Ujică și una din cele mai incomode probleme sociologice și de mentalitate pe care filmul le evidențiază. Nu mai puțin tulburătoare e analogia multor scene ale vieții politice a partidului unic cu unele apucături ale clasei politice postdecembriste, dar și rezonanța în contemporaneitatea noastră imediată a unui anumit conformism, a limbajelor de lemn, a imposturii și servilității interesate.

E una din realizările de mare finețe ce răscumpără, în mare parte, toate riscurile asumate, pentru care lui Andrei Ujică i s-au și adus, de altfel, suficiente reproșuri. Am să le rezum, până la urmă, într-unul singur: acela că în lipsa unei perspective critice explicite, filmul poate părea, celor absolut neinițiați în problema comunismului, un elogiu sau, în cel mai rău caz, o recapitulare tolerantă a dictaturii ceaușiste. Care pare a fi o epocă a industrializării și a marilor energii creatoare, a modernizării și progresului, în vreme ce protagonistul ei, dintr-un tiran odios, se transformă într-un fel de tataie cool, pe alocuri simpatice, nițel peltic și bălbâit, care se agită isteric la mitinguri și dă din mâini scotocindu-și vocabularul rudimentar, stâlcind memorabil cuvintele dar provocând rafale de aplauze și scandări. Pe care îl admiră și premiază mari politicieni ai Occidentului, cot-la-cot cu Universitatea, Academia și alte asemenea instituții respectabile din străinătate. Care, în fine, își mângâie tandru pe obraz fiica într-un peisaj montan și își petrece concediile bălăcindu-se în Marea Neagră cu Elena. E discutabil în ce măsură ar fi util filmului un anume tip de enunț suplimentar, ori, baremi, câteva note explicative, care să condamne explicit regimul comunist, demascând ceea ce cadrele deseori idilice ale propagandei camuflează. Estetic, n-ar rezulta niciun profit, pentru că filmul rezistă în forma aceasta de puzzle cu fragmente prefabricate pe care Andrei Ujică îl configurează impecabil. Deși e alcătuit dintr-o substanță nonfiction, documentarul se metamorfozează, prin abila recontextualizare a părților, într-o poveste ce pare inventată, grefând ficțiune pe reperele realului. O poveste care și este, de fapt, ficțională, măcar în măsura în care orice cadru de propagandistic pe care Andrei Ujică îl inserează în film e produsul unei mistificări, a unei deturnări și manipulări a sensului. E limpede că regizorul ne impune o convenție ficțională, care pune, de altminteri, pelicula la adăpost de orice reproșuri privind imparțialitatea perspectivei. *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu* nu e, în fond, decât o autoficțiune, pe care filmul o reprezintă frust, netrucat, refuzând să o condamne moral tocmai pentru că o tratează ca pe un obiect estetic. Ce-i drept, însă, în amoralitatea lui se pot citi, totuși, numeroase tare morale ale lumii românești de ieri și de azi. Cât despre tinerii postdecembriști pentru care figura lui Ceaușescu ar putea împărți într-o bună zi o ilustrație a unui tricou cu Che Guevara, sunt sigur că există atâtea alte cauze de confuzie și ignoranță provenite din deriva generalizată a reperelor în societatea de azi încât, dacă un film ca *Autobiografia...* lui Andrei Ujică ar putea fi susceptibil de a le deforma înțelegerea trecutului, atunci înseamnă că avem, în România, o educație absolut falimentară.

Reviste primite la redacție • Reviste primite la redacție • Reviste primite la redacție • Reviste primite la redacție • Reviste primite la redacție

Revista de poezie “POESIS” apare la Satu Mare sub egida Uniunii Scriitorilor din România, iar în numărul dublu (238-239) care ne-a parvenit la redacție reținem articolul de fond al lui George Vulturescu, redactor-șef, care ne-a amintit și a pregătit prin cuvântul său “ziua poeziei și a culturii naționale”, 15 ianuarie, care însă, în Mureș, între noi fie vorba, a trecut cam chinuită tocmai în anul în care ar fi trebuit a i se acorda un plus de importanță. Remarcabil totodată poemul “Centrul vechi” al lui Gellu Dorian care observă subtil că “pământul a venit pe aici mai târziu”, dar și confesiunile lui Petar Tchouhov, un poet de la Sofia care vede inspirația pretutindeni, dar care recunoaște că, la fel ca în România “acum nu mai poți impresiona multă lume spunând că ești scriitor sau poet”.

Interesant este și interviul lui Adalbert Gyuris cu Horia Roman Patapievică care crede că fericirea “este un vis frumos”, dar îi îndeamnă pe românii din diaspora “să vadă ce anume înseamnă ... faptul de a se fi născut într-o cultură și într-o limbă ca aceasta românească”.

Am enumerat doar câteva din subiectele interesante din “Poesis”, suficiente cred însă pentru a atrage atenția asupra acestui bogat număr și a vă deschide apetitul spre lectură.

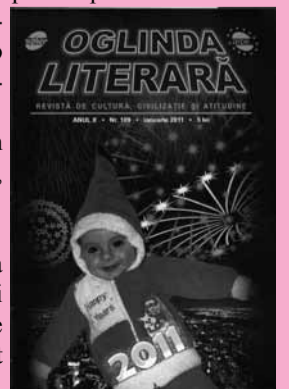
Numărul 109, primul din acest an, al zecelea, care ne dă prilejul să le urăm “La mulți ani!” celor ce realizează “Oglinda literară”, începe noul an cu un avertisment lansat celor ce sub imperiul crizei financiare și sociale speră să scape de sursa de cultură care o reprezintă cărțile. Astfel, Gabriel Funica, redactor-șef adjunct, preluând titlul unor autori cunoscuți, le dă o veste proastă celor mulți și tineri: “Nu sperați că veți scăpa de cărți”. O veste bună însă pentru cei ce preferă în continuare mirosul tiparului pe foile de carte.

Deosebit de interesantă este și convorbirea purtată de Adalbert Gyuris cu Mircea Carp de la “Vocea Americii” și “Radio Europa Liberă”, dar și interviul cu maestrul Radu Beligan realizat de Roni Căciularu.

Tot în primul număr din acest an al “Oglinzii...” îl regăsim pe George I. Nimigeanu într-o recenzie a lui Ionuț Caragea, dar și pe Stănică Budeanu cu o interesantă proză, “Crabul”.

•••

Ceea ce supără cititorul care a prins în mână atât revista “Poesis” cât și “Oglinda literară” este faptul că interviul lui Horia Roman Patapievică acordat lui Adalbert Gyuris apare în ambele publicații. Mai contează oare care l-o fi publicat primul?

Eugeniu NISTOR

Sfere de acțiune ale fenomenului manipulării

Lucrările de specialitate consacrate fenomenului manipulării îl așează frecvent în vecinătatea propagandei, ca parte componentă a relațiilor publice, arătând că, uneori, atât sursele și mijloacele de comunicare utilizate, cât și intenționalitatea lor persuasiv-tiranică, converg către acesta. Dar, disociind, totuși, între posibilitățile practice de influențare care se manifestă în viața publică și consecințe, vom putea distinge între propaganda „albă” sau „curată” și propaganda „neagră” sau „murdară”, scopul determinat al ultimei fiind, fără nici un dubiu, tocmai acela al manipulării. Am putea spune că în lumea în care trăim, cu un ritm atât de accelerat, chiar „drăcesc”, de existență, totul înseamnă comunicare și relații publice, și atunci de ce nu ar fi și acest fenomen o componentă categorială a filosofiei sociale contemporane?! Și chiar este, numai că tocmai

de aceea ne interesează profund, spre a-i cunoaște laturile malefice și a interveni la timp, pe diversele lui paliere de manifestare, astfel încât fenomenul sau, mai precis, generatorul(ii) fenomenului (individ, grup, colectivitate, organizație, stat, alianță etc.), să fie dat în vileag înainte ca acțiunea proiectată (adesea îndelung premeditată) să atingă și să contamineze, în ansamblu, articulațiile democratice ale organismului social.

Sigur, acționând într-o sferă socială mai amplă, de ordin planetar, modul „murdar” de manifestare, dacă își atinge scopul, poate influența nu doar destinele unor indivizi, ci soarta unor popoare, națiuni sau chiar continente întregi – așa cum a fost, bunăoară, propaganda nazistă premergătoare și din vremea celei de-a doua conflagrații mondiale. Contraparaarea propagandei naziste, dincolo de Oceanul Atlantic, în SUA, prin înființarea unor instituții adecvate situației și continuitatea de acțiune a acestora sau a altora, extinse ca arie geografică și de interese (gen postul de radio „Vocea Americii” și „Europa liberă”) și în perioada postbelică, a dus la perfecționarea mijloacelor și metodelor de combatere și anihilare a manipulării la scară globală. Aici e de discutat și aparatul propagandistic și manipulator, de după război, perfecționat pe parcursul a aproape o jumătate de secol de către URSS, față de care reacțiile puterilor occidentale au fost continue, până la căderea zidului despărțitor al Berlinului și prăbușirea imperiului sovietic. Am fi naivi dacă am crede, astăzi, că acțiunile de manipulare și cele de anihilare ale acesteia au încetat, când globul terestru e tot „mai mic”, atât ca urmare a sporirii fără precedent a mijloacelor de comunicare în masă, cât, mai ales, datorită faptului că bătălia pentru resurse și piețe de desfacere a devenit tot mai de strânsă și mai acerbă!

Legat tot de amplitudinea socială a fenomenului, dacă ne continuăm demersul conceptual constatăm că, într-un plan social „intermediar”, de mai mică amploare, dar tot de „masă”, cu unele limite de acțiune, procesul de manipulare al conștiințelor este și el mai restrâns. Cel mai bun exemplu, care ne vine acum în minte, legat de acest ultim aspect, fiind activitățile

publice lipsite de onestitate ale unor formațiuni politice (partide, alianțe etc.), antrenate într-o campanie electorală înverșunată, cu mesaje și procedee dintre cele mai ademenitoare, dar care, la o ușoară evaluare, se dovedesc a fi josnice, lipsite de realism și în întregime demagogice. Dar, dacă formațiunea respectivă câștigă alegerile, pedalând pe astfel de „căi”, oare nu reprezintă aceasta triumful și chiar „încununarea” manipulării?! În ultimele decenii, alegătorii români s-au confruntat prea des (cel puțin din patru în patru ani) cu astfel de practici manipulatorii, asistând, apoi, neputincioși, după numărarea voturilor, la înscăunarea „beneficiarilor” lor pe mult râvnitele fotolii ale puterii. Și, cu toate acestea, în ciuda atâtor experiențe electorale nefericite, tot n-au învățat nimic!

Alte aspecte ale manipulării se desfășoară, frecvent, în sfere sociale mai restrânse, dintr-un domeniu sau dintr-o ramură, vizând adesea interese politice, economice, sociale, culturale, religioase etc. Cu toate că în aceste cazuri raza acțiunilor manipulatorii este mult mai îngustă, efectele lor negative pot fi catastrofale și devastatoare pentru grupul social sau domeniul în care penetrează. Să ne gândim doar la consecințele „victoriei”, în materie de protecție a mediului, obținute de un trust industrial manipulator, împotriva unor instituții de specialitate (ale statului, ale unor fundații și asociații etc.) sau împotriva unor activiști ecologiști, pentru o zonă geografică anume (oraș, așezare umană, fauna și vegetația unui ecosistem etc.), și vom avea în față un tablou sumbru al fenomenului. Ori, la efectele utilizării malefice ale unor cercetări științifice de ramură (gen descoperirea antidotului unei gripe) care, inițial, erau proiectate și vizau îmbunătățirea activității unui domeniu sau altul, dar, prin practici manipulatorii, ajung nu doar să scape de sub control, dar chiar să aibă efecte inverse, de tip bumerang, în viața socială (constituindu-se într-o adevărată epidemie de masă, răspândită de un grup de interese, cum au fost, se pare, gripa aviară și cea porcină, din ultimii ani). Sau, dacă ne referim la persuadarea excesivă a scârilor valorice într-un domeniu al artei, prin mijloace manipulatorii, nu vom asista oare atunci neputincioși la ascensiunea kitsch-ului și a nonvalorii?! Iar exemplele, din această „sferă”, ar putea continua, ele fiind, sub aspectul posibilului, nenumărate.

Uneori, schema socială este mai simplă, se reduce la câțiva (club, locul de muncă etc.) sau chiar la doi (cadru familial), ultima variantă presupunând că unul este manipulatorul și celălalt manipulatul.

Vorbeam de diversele sfere sociale în care manipularea este posibilă și se manifestă, dar nu trebuie să înțelegem că acestea sunt, ca rază de acțiune și efect al manipulării, izolate și că așa rămân mereu: unele sfere, aparent „locale”, pot deveni centre sau focare globale – situații în care categorisirea noastră teoretică de mai sus, în „paliere” intrate sub incidența fenomenului, trebuie înțeleasă ca fiind convențională și pur formală, deoarece efectele rezultate pot oricând lua proporții nebănuite, raportat la dimensiunile inițiale ale sferei sociale în care se propagă!

Așadar, fenomenul manipulării umane, ca „sferă publică” – cum denumeste manifestarea diversității sociale filosoful german Jürgen Habermas, care poate fi mai extinsă, mai restrânsă sau, uneori, redusă doar la simplul individ –, rămâne la fel de dureros și de dramatic în consecințele lui ultime. De aceea el trebuie combătut fără preget, întocmai ca o buruiănă, oriunde și oricând îi încolțește firul ademenitor și înșelător în cetate!

„Aproapele-n distanță”

Ioan SUCIU MOIȘA

greu./ Să faci un gest al tău, un gest de bine./ Să știm c-avem în Cer un Dumnezeu.”

L. Dumbravă apare de nicăieri, poate „dintr-o umbră-ascunsă în trecut”, ni se înfățișează marcat de o oarecare grabă editorială, ca și cum ar fi în competiție cu timpul, ca și cum ar fi găsit în poezie contrapondera la scurgerea lui ireversibilă. În încercările lui de a se defini, poetul își revendică ipostaze ale aceluiași timp, intră într-o paradoxală complicitate; poetul e anotimp, ceas din ziua ce trecu, cifră în calendar și ... tot mai puțin el însuși. „Peste mine trece timpul/ Ducând ziua ca hamal./ Înrob de drumuri stranii/ Eu sunt cifră-n calendar./ Așezat în timp și spațiu/ Mai aproape de Pământ./ Cuget viața-n anotimpuri-/Anotimp eu însumi sunt!/ Sunt și fila ce se rupe./ Ceas din ziua ce trecu./ Sunt cât mai puțin din mine...”

Poetul se lasă sedus de exprimări vetuste, de cantabilitatea poeziei clasice, a căror tematică, stil și ritm și le însușește fără nicio reținere, deși, uneori, face salturi peste timp în chiar posmodernism, respirând versuri-sinteză, aproape definiții, semn al indeciziei și al căutării propriului culoar de exprimare. Multe din poeziile lui Lucian Dumbravă încorporează plângeri, blesteme, invocări, acuze, în tonuri sfâșietoare, indignate și, în ultimă instanță, resemnate, precum în poemul Vestigii a ceea ce nu mai sunt: „E mult ca-ntr-un sfârșit.../ Și multe-s la sfârșit și-o să mai fie./ Adânc blestem, destin neobosit./ v-acuz sălbatec!/ căci tot din câte mai vreau/ - și nu vreau mult -/ se pierde-n nopți adânci/ și azi și mâine... și demult!/ În inimi ce se-nchină ca-n morminte./ se-aude scrâșnet sec, de oseminte!/ și-o toacă ce-mi bubuie prin sânge./ mă pleacă, mă-ngenunche și mă frânge!/ Eu nu mai sunt ce-am fost!/ Nici Dumnezeu.../Hotare între țări atârnă greu./ Atârnă greu și crucile-nnegrite/ și

urletul de câini/ prin sate părăsite.”

După lectura unui volum de aproape două sute de texte și după modul cum este „structurat”, se crează impresia că poetul a adunat în această carte, de-a valma, tot ce a scris într-o anumită perioadă de timp. Poate puțină rigoare în organizarea volumului, poate forța renunțării la anumite poeme, mai puțin reușite, ar fi produs o carte mult mai atractivă, ca lectură, și mai însemnată, ca valoare. Altfel, poetul se dovedește a fi vizitat de indiscutabile momente de grație; surprind plăcut mai ales unele finaluri de poem, în care aparenta ambiguitate nu e decât o subtilă sugestie, semn al unui moment de inspirație specific poezilor dăruite cu har, al unei spontane scânteieri entropice.

Altfel, L. Dumbravă nu prea-și propune jocul în poemele sale; jocul este mai mult clamat, ca argument pentru „gluma existențială”, așa cum se întâmplă în poemul „Joaca de-a mine”: „Ștergând de praf trecutul meu diform./ Îmi caut noi identități și mă consum./ Într-un alt eu aș vrea să mă transform./ Un eu pe care l-am pierdut pe drum./ Prin metafizici și-alchimii moderne./ Ființa mea golită-n creuzet./ Să tindă spre noi țeluri a ș-așterne./ Pierzând, pe veci, statutul de poet./ Să soarbă viața,-n setea lui de viață./ Direct din Marea cerului curat./ Să-nvețe-n timp cum gura se dezvață/ De-a leorpăi din apa căzută din neant./ O transformare nouă... un alt eu .../ Matamorfoză tragică și bună.../ Un crez în plus în Dumnezeu./ Pentru un eu făcut în glumă.”

Nu lipsește din aceste poeme atitudinea etică; uneori, destul de rar, derogată până la manifest; dar insistente sunt pasajele autobiografice în care personajele familiale sunt convocate să solidarizeze în teribila „criză” și în terifianta „jarnă”, în care „biletele se vând doar pentru dus”, iar privilegiul de-a fi poet e o

povară; dedus aici dintr-o sugestivă întrebare:

„câți dintre cei rămași mai știi ce-nseamnă/ Povara de-a avea un ochi în plus?” Dar din aceeași zonă a rememorării, nu lipsesc pasajele oarecum înșeninate, în secvențe rememorative ce implică o geografie rurală în care poetul se regăsește cu nostalgie, precum în poemele Mărul, Dimineți, Ecartament, Noapte de zi polară, Culori în suflet... Rare sunt însă poemele cu încărcătură erotică, (Dacă, Vis de noapte, Schița unei iubiri...), poetul e, mai ales, preocupat de „povestea strâns legată de sfârșit”, în care se numește „copacul dintr-o carte” sau „aprodul ce n-a găsit cuvânt pentru movilantăiului mormânt”

Lucian Dumbravă ar putea fi o surpriză plăcută în peisajul acesta dominat de așa-zii consacrați; poetul are suficiente atribute pentru a se impune în câmpul poeziei; e adevărat că va trebui să urmărească mai atent ce se întâmplă în poezia contemporană, să mai coboare din turnul lui de fildeș printre poezi, să se racordeze adică la pulsul zilei. Să privim totuși cu optimism demersurile sale poetice și să reținem ca argument textul ce încheie actualul volum.

- „Trec, trecător, prin forme și condiții/ Iubesc câte un inger an de an./ Mai câte-o boală intră în repetiții/ Și uit din-când-în când să mă mai am./ Agăț și drumuri care-mi sunt străine./ Fraternalizez cu oameni care nu-s./ Pierdut adesea-n lumile din mine./ Îmi sprijin fruntea de poemul rus./ Ninsorile mă iau sub brațul lor./ Pot fi, tăcut, un bulgăr de zăpadă/ Căzut din ramul viu al unui pom./ Pot fi minciuna iernii, ca dovadă./ Pot fi ce n-am mai fost în ieri./ Pot căuta din vana mea speranță./ Pot să fiu la margini de păreri./ Pot să fiu aproapele-n distanță./ Sunt viață efemeră, sunt și moarte./ Voi fi câte puțin din ce-o să fie./ Eu, pieritor, lăsa-voi mai de parte./ Din gândul ce consumă veșnicie.”

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș sub egida
onorifică a Asociației Scriitorilor.
ISSN: 2067 - 5240

Tipărit la SC BAPAGENCY SRL
Odorheiu Secuiesc.
Tiraj: 1500 de exemplare

EDITOR: PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND

Parteneri editoriali: Editura „MUREȘ” și www.cultura.inmures.ro

Colegiul onorific: Cornel MORARU, Al. CISTELECAN, Iulian BOLDEA, Eugeniu NISTOR, Zeno GHIȚULESCU
Redactor-șef: Adrian A. GIURGEA

Redactori-colaboratori: Cora FODOR, Dumitru-Mircea BUDA, Mediana STAN, Mihai SUCIU, Laurențiu BLAGA,
I. SUCIU MOIȘA, Ovidiu I. POP, Rudy MOCA, Ioan GĂBUDEAN

Adresa de corespondență: Târgu-Mureș, str. George Enescu nr. 2. E-mail: redactia@litart.ro
Conținutul editorial al revistei poate fi găsit și pe internet la adresa www.litart.ro

Editorii nu își asumă responsabilitatea opiniilor exprimate de autori în materialele publicate.